

АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ – МЪДРЕЦЪТ



АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„Проф. МАРИН ДРИНОВ“



ИЗДАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР
„БОЯН ПЕНЕВ“

ИЗДАНИЕТО СЕ ПОСВЕЩАВА
НА 145 ГОДИНИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО
НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
И 130 ГОДИНИ ОТ ОСНОВАВАНЕТО
НА ФЕДЕРАЦИЯТА НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ
СЪЮЗИ В БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ – МЪДРЕЦЪТ

Сборник със спомени

СОФИЯ • 2014



АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„Проф. МАРИН ДРИНОВ“



ИЗДАТЕЛСКИ ЦЕНТЪР
„БОЯН ПЕНЕВ“

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ
Акад. Васил СГУРЕВ
Проф. г.ф.н. Румяна ДАМЯНОВА

- © Васил Сгурев, Румяна Дамянова, съставители, 2014
- © Ивайло Тасев – художник на корицата, 2014
- © Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2014
- © Издателски център „Боян Пенев“, 2014

ISBN 978-954-322-795-2 (Академично издателство „Проф. Марин Дринов“)
ISBN 978-954-8712-92-7 (Издателски център „Боян Пенев“)



Shaneley

Съдържание

Стефан Воденичаров
ДУМИ ЗА НАЧАЛО 11

Васил Сгурев
ПРЕДГОВОР 13

I. В какво се състои достойнството
на един сериозен учен?

„БЕЗКОРИСТНОСТ, ЖЕРТВОГОТОВНОСТ, СПОСОБНОСТ
ЗА СЕБЕОЦЕНКА И ТОЛЕРАНТНОСТ.“

Минчо Хагжийски
АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ – ОТ ЩРИХИ КЪМ ПОРТРЕТ..... 23

Васил Сгурев
МЪДРИТЕ УРОЦИ НА БАЛЕВСКИ..... 39

Петер Фишер-Апелт
**АНГЕЛ БАЛЕВСКИ: ЧОВЕК НА ЗДРАВЯ РАЗУМ
И МАГЪОСНИК НА ЧОВЕШКАТА ДУША** 52

Янко Арсов
МЪДРЕЦЪТ..... 62

Иван Пехливанов
ВСЕОТДАЙНОСТ ЗА БЪЛГАРИЯ..... 67

Димитър Ляков
СПОМЕНИ ЗА АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ..... 74

II. Вашият девиз в науката?

„ПОЧТЕНОСТ И ВСЕОТДАЙНОСТ.“ „ВСИЧКО, КОЕТО СЪМ НАПРАВИЛ,
Е НАПРАВЕНО В БЪЛГАРИЯ И ЗА БЪЛГАРИЯ.“

Стефан Воденичаров
ТОЙ МИСЛЕШЕ ЗА БЪЛГАРИЯ, ПОСЛЕ ЗА ВСИЧКО ДРУГО 87

<i>Георги Йорданов</i> ИМЕНИТ УЧЕН С ОТБЛЯСЪЦИ НА ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОСТ	90
<i>Кирил Момчилов</i> ВСИЧКО ДАДЕ „НА ПОЛЗУ РОДУ“	97
<i>Ганчо Начев</i> „НА ПОЛЗУ РОДУ БОЛГАРСКОМУ“	104

III.

„В НАУЧНИТЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ТРЯБВА ДА ИМА ПЪЛНА ДЕМОКРАЦИЯ В НАУЧНИЯ ЖИВОТ, А В УПРАВЛЕНИЕТО ТРЯБВА ДА ИМАТ ДУМАТА КОМПЕТЕНТНИ, ЗРЕЛИ, СВОБОДНИ ХОРА, КОИТО ИМАТ СЪЗНАНИЕТО ЗА ЛИЧНА ОТГОВОРНОСТ.“

„ДА СЕ ИЗЯВЯВА СИЛАТА НА АКАДЕМИЯТА,
КОЯТО Е В НЕЙНАТА КОМПЛЕКСНОСТ.“

<i>Георги Близнаков</i> УЧЕНИЯТ, ГОЛЕМИЯТ ЧОВЕК	111
<i>Пантелей Зарев</i> ПО РАЗУМА НА ИСТОРИЯТА	115
<i>Божидар Динков</i> ЖИВОТ, ДОСТОЕН ЗА МЪДРЕЦ	124
<i>Любомир Калев</i> АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ – ПЕДАГОГ И УЧЕН – НА 70 ГОДИНИ	136
<i>Здравко Белберов</i> „РАЗУМНО ЛИ Е, ДЕЙСТВАЙ!“	142
<i>Христо Даскалов</i> ЗА АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ	145
<i>Николай Хайтов</i> ОТКЪСИ ОТ ДНЕВНИКА	146
<i>Иван Пейковски</i> НЕНАДМИНАТИЯТ СЛАДКОДУМЕЦ	150

IV.

„СТРУВА МИ СЕ, ЧЕ ИЗВЪН БЪЛГАРИЯ СЪМ ИЗВЕСТЕН ГЛАВНО КАТО ХУМАНИСТ И МИРОТВОРЕЦ... И КАТО СЪЗДАТЕЛ (ЗАЕДНО С ПРОФ. ИВАН ДИМОВ) НА СЪВРЕМЕННА, ПЕРСПЕКТИВНА ТЕХНОЛОГИЯ.“

<i>Ангел Балашев</i> ГОЛЯМ УЧЕН, ПРЕВЪЗХОДЕН ПЕДАГОГ	159
--	-----

<i>Александър Желев</i> ПРОФЕСОР АНГЕЛ БАЛЕВСКИ – ГОЛЕМИЯТ БЪГАРИН НА НАШЕТО ВРЕМЕ	163
<i>Николай Анастасов</i> ЕДИН СЪВРЕМЕНЕН ВЪЗРОЖДЕНЕЦ	169
<i>Александър Александров</i> ПАПСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ЗА АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ	176
<i>Цветанка Цанева</i> ЗА АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ – С ВЪЗХИЩЕНИЕ И ПРЕКЛОНЕНИЕ	178
<i>Димитър Бучков</i> СЛОВО ЗА ЛИЧНОСТТА И ЧОВЕКА АНГЕЛ БАЛЕВСКИ	181
<i>Марин Белоев</i> СПОМЕНИ ЗА ПОЗНАНСТВОТО МИ И ТВОРЧЕСКИТЕ КОНТАКТИ С АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ	188
<i>Красимир Дачев</i> ВМЕСТО ПРЕДГОВОР	194

V.

„ИЗКУСТВОТО, НАУКАТА, КУЛТУРАТА ВЪОБЩЕ ТРАСИРАТ ПЪТИЩА,
ИЗВЕЖДАТ НАЦИЯТА НА ДРУМА, НА ШИРОКИЯ ДРУМ.“

„РОДНАТА ИСТОРИЯ ТРЯБВА ДА СЕ ИЗУЧАВА ИЗДЪЛБОКО – С НЕЙНИТЕ
ФАКТИ И ФИЛОСОФИЯ.“

„ВЕЛИКОТО В ЧОВЕК Е, ЧЕ ТВОРИ ДУХОВНИ ЦЕННОСТИ,
КОИТО СА БЕЗСМЪРТНИ.“

<i>Милена Цанева</i> МНОГОСТРАННА ТВОРЧЕСКА ЛИЧНОСТ	199
<i>Георги Марков</i> ЗАБРАНЕНИЯТ АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ	206
<i>Орлин Загоров</i> ПРЕКЪСНАТ РАЗГОВОР С АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ	209
<i>Ана Райкова</i> ВИСОКООБРАЗОВАН РОДОЛЮБЕЦ	215
<i>Матей Шопкин</i> БЛАГОСЛОВЕНИЯТ СМИСЪЛ	221

VI.
ПРИЛОЖЕНИЕ

Ангел Балевски

ПОГЛЕД КЪМ МИНАЛОТО НА 1300-ГОДИШНА БЪЛГАРИЯ.....	227
АКАДЕМИК АНГЕЛ БАЛЕВСКИ – ВАЖНИ ДАТИ.....	235
СПРАВКА ЗА АВТОРИТЕ.....	253
ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ	262

ДУМИ ЗА НАЧАЛО

Академията си има свой живот, свои традиции и трябва да се уважава...

Аз не мога да си представя бъдещето на страната без една такава мощна комплексна институция. За нея трябва да се мисли нашироко и с далечен прицел...

Никой не може да я ръководи. Тя се ръководи чрез своите учени.

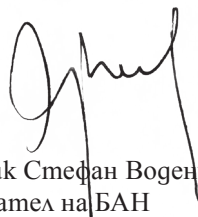
Ангел Балевски, „Тревоги“ (София, 1995)

Тези думи на академик Ангел Балевски днес звучат като завети. Името му е неотделимо от цялостното промишлено, научноизследователско и социално-икономическо развитие на страната ни през втората половина на ХХ век. Двете десетилетия, в които той ръководеше Българската академия на науките, бяха време на подем, на утвърждаване на авторитета ѝ у нас и по света. През годините тези постижения бяха доразвивани и днес българската академична наука има своето безспорно място в модерна България.

Академик Ангел Балевски беше човек на гълга и това беше неговото призвание – да опазва постигнатото, да гради нови устои, да дава път на идеи и да увлича хората след себе си! В него имаше нещо патриаршеско – и в осанката, и в поведението – което респектиреше и се запомняше. Той вършеше всичко с невероятен размах, с широта, с жеста на един духовно щедър човек. Обичаше българската наука и Академията, бореше се за тях, пазеше ги. Издигна Академията като важен български център за наука и я предаде на бъдещето.

Пророчески са думите му: „АКАДЕМИЯТА Е БЪЛГАРСКА СВЕТИНЯ!“

Август, 2014 г.



Академик Стефан Воденичаров,
Председател на БАН

ПРЕДГОВОР

Акад. Васил Сгурев

Течеше 2000 г. – първата година на новия век и новото хилядолетие, в която се навършваха 90 години от рождението и три от кончината на академик Ангел Балеvски – забележителна личност, оставила трайни следи в развитието на българската духовна и материална култура през втората половина на ХХ век. Академията още не бе готова да отбележи това събитие и по инициатива на Ръководството на Федерацията на научно-техническите съюзи (ФНТС) през есента на същата година такова честване се състоя в зала „Проф. Асен Златарев“ на Националния дом на науката и техниката в София – същата зала, в която петдесет и пет години преди това, младият тогава професор Ангел Балеvски, бе чел първите свои лекции пред студенти от новосъздадената Политехника. Интересът към честването бе голям, а залата – препълнена от желаещи да се докоснат до личността на юбиляра, да станат съпричастни към сътвореното от него. Присъстваха инженери, учени от БАН, представители на художественотворческата интелигенция, депутати, обществени дейци. Юбилейно слово „Живот, достоен за мъдрец“ произнесе Божидар Динков – дългогодишен съветник на председателя на БАН, акад. Ангел Балеvски. Имаше много желаещи да разкажат спомени и впечатления за акад. А. Балеvски. Особено впечатляващо бе словото на акад. Николай Хайтов – за дългогодишното им приятелство и съвместната работа, за човека Балеvски. За съжаление не бе направен запис на това слово, а малко след това си отиде и Николай Хайтов.

След официалната част, когато разговорите продължиха на „чаша вино“, се роди идеята да се съберат в отделен сборник словата и спомените за акад. А. Балеvски. Активно участие в издирването, събирането и представянето на материалите взеха Цветанка Цанева – секретарка

на акад. А. Балевски, и инж. Димитър Ляков – дългогодишен негов помощник-председател по административно-стопанските въпроси.

Десет години след това – на 29 април 2010 г. на същото място, от същите организатори и по същия начин, бе проведено второто юбилейно честване – този път по случай 100-годишнината от рождението на акад. А. Балевски. Юбилейното слово „Академик Балевски – от щрихи към портрет“ бе произнесено от чл.-кор. Минчо Хаджийски.

В предлагания сборник са включени словата и спомените от двете юбилейни чествания, както и други материали, които бяха предоставени от авторите – дългогодишни сътрудници и колеги на акад. Балевски, също и членове на академични институти, които са го познавали или непосредствено са работили с него.

Тези два форума показаха убедително, че влиянието на личността на Балевски е много по-широко, отколкото в БАН и в научно-техническите среди – то има широки обществени и хуманитарни измерения, които магнетично привличат към неговата светла личност различни по професия и обществено положение хора.

И двете чествания преминаха под мотото „Балевски – мъдрецът“. Мъдрец е ключовата дума, която най-пълно и най-точно характеризира живота и творчеството на този голям българин, патриот и демократ, радетел на каузата за оптимистично развитие на българския народ. Така по естествен начин се роди заглавието на този сборник.

В представения том са включени спомени за човека Балевски от хора, които са работили с него, като са описали характерни случаи през различни периоди от неговия живот. Те са от различни среди – учени, писатели, общественици, инженери, представители на хуманитарни и обществени науки, и просто негови съратници и почитатели. Някои от тях вече не са сред нас – акад. Г. Близнаков, акад. Р. Каишев, акад. П. Зарев, Божидар Динков... и др. Сборникът не претендира за всеобхватност в представяне на личността на акад. А. Балевски – това сега едва ли е възможно. Той не е и изследване на научно-инженерните постижения, нито на хуманитарните възгледи, или пък на научноорганизационните успехи на акад. А. Балевски. Такива изследвания предстои първа да се появят. Те трябва да имат комплексен характер, обхващайки различни страни от неговата разностранна дейност – изследователска, инженерна, организационна, гържавническа.

Академик Балевски беше диалогичен човек, умееше да общува, да създава и развива контакти, да убеждава и привлича. Всеки раздел в струк-

турата на сборника започва с неговите мисли, извлечени от публикувани книги с интервюта („Тревоги“, 1995; О. Загорев. „Насаме с академик Ангел Балевски“, 2000), което е в съзвучие с тази негова диалогичност. Струва ми се, че запознаването с публикуваните тук спомени ще даде на читателя по-ясен образ на академик Ангел Балевски, отколкото всякакво друго представяне.

Ако предлаганият сборник подтикне към появата на нови изследвания, то може да се смята, че неговата роля като катализатор за един обхванат поглед към личността и делото на академик Ангел Балевски ще бъде изпълнена.

Запознавайки се с отпечатаните в настоящия сборник материали, читателят не може да не усети величието на личността на Балевски и неговия отпечатък върху епохата от нашето близко минало. Даже сега, сравнително скоро след като той ни напусна, могат да се усетят някои измерения на сътворените от него дела. Изкушавам се да посоча тези от тях, които ми се струват най-съществени:

1. През 70-те и 80-те години на миналото столетие, заставайки начело на БАН, А. Балевски се оказа „нужният човек на нужното място и в нужното време“. В страната ни бе започнала мащабна индустриализация и механизация практически във всички области на материалното производство и обществените практики. Тези процеси се нуждаеха от съответна значима научноизследователска опора в лицето на академичната, университетската и ведомствената наука. За две десетилетия, акад. А. Балевски превърна Академията в организация, която работи и живее с най-важните проблеми на страната. За първи път в своята история БАН се изяви като унициатор и създател на нови отрасли и технологии в българската високотехнологична индустрия – персонални компютри, промишлени роботи, съвременни технологии за леене, химически технологии за покрития, микроелектронни и лазерни технологии, някои технологии в отбранителната промишленост и космоса. За две десетилетия с активното участие на Академията и нейния председател бе осъществена такава технологична модернизация, която позволи на нашата страна по брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението да заеме 37-ма позиция, а по аналогичен разход за изследователска

дейност – 32-ра позиция сред повече от 150 държави. БАН се разрасна в достатъчно мощна комплексна научна организация, способна да се справя със значителни предизвикателства, разбира се съвместно с тогавашната вузовска и ведомствена наука. Заслугата на акад. А. Балевски за този поврат на БАН към реалните проблеми на България са повече от очевидни. Той бе инициатор за създаването на нова научноорганизационна форма на сътрудничество между науката и индустриалното производство – научно-производственото обединение (НПО). Неговата помощ бе решаваща за създаването и успешната дейност на НПО „Технология на металите“, в което бе интегриран и ръководеният от него Институт по металознание и технология на металите. Той активно съдейства за създаването на технологичен парк на ИТКР при БАН, в района на Гара Искър – София. И в двете структури се работеше по създаване на нови изделия и системи, готови за пазарна реализация и за серийно производство. Председателят на БАН бе в течение на цялата тази дейност и активно я подпомагаше.

След 1990 г. той болезнено преживяваше ширещата се безгарно осъществявана приватизация и икономическа либерализация, която, на практика, доведе до унищожаването на отделни отрасли на промишлеността – в това число и високотехнологични. На фона на раздробеното машиностроене и металообработка, лансираната днес реиндустриализация би допаднала на акад. А. Балевски, ако, разбира се, не остане само една красива цел.

2. Не по-малко значими са и неговите заслуги в духовната сфера, където години наред се подценяваше защитата на националните интереси и се превъзпяваше ролята на интернационализма. Акад. А. Балевски водеше последователна борба за издигане на националното достойнство на българина, на чувството му за патриотизъм и обич към Отечеството. Ако бъдем достатъчно точни и откровени, това бе неговото кредо, ако щете – неговата религия. И той я проповядваше последователно и настойчиво. Големият му интерес към обществените и хуманитарните науки, и огромното време и внимание, които им отделяше – всичко това в немалка степен бе следствие от разбирането му за патриотизъм и за издигане на националното достойнство на българите. В това има нещо от времето на Българското възраждане, от духа на троянските балканджии.

Сега се стремят да пречупят тези виждания на А. Балевски през призмата на глобализма. Но това вече не е Балевски.

3. Председателят Балевски имаше и друга слабост – образованието. Като дългогодишен педагог, ръководител на катедра и ректор на

Техническият университет – София, той познаваше отблизо проблемите на образованието, както и значението на високкоквалифицираните инженери и изследователски кадри за развитието на страната. С неговото име е свързан и един изключително важен експеримент за интеграцията на науката и образованието между БАН и Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Единните центрове (ЕЦ) за наука и образование. Успешният опит от работата на тези центрове у нас потвърди целесъобразността от такава интеграция, за укрепването на която председателят на БАН не жалеше сили и време.

В днешно време вече се чуват гласове за ренесанс на тази форма на интеграция, още повече, че в някои други държави нашият опит бе успешно използван.

4. Акад. А. Балеvски съдействаше активно за широкото отваряне на БАН към чуждестранни научни организации и университети. В тази дейност му помагаше и това, че той самият бе нестандартна и демократична европейска личност – и по възгледи, и по дела. Чрез многобройните си лични контакти с чуждестранни учени, общественици и държавници той осъществяваше дейност, която изпреварваше времето и господстващите тогава догми и предразсъдъци. Особено големи са заслугите му за сближаването на България и Федерална Република Германия както на ниво академия и университети, така и на държавно равнище. Приживе той получи единодушно висока оценка за своята миротворческа дейност в рамките на Пъгуошкото движение.

5. Твърде малко е известно за голямата роля на А. Балеvски като член на Държавния съвет на България при реализирането на редица полезни инициативи в областта на науката, образованието и социално-икономическата сфера. Той използва своите държавнически възможности за възпрепятстване на откъсването от БАН на редица нейни институти и звена. На него се дължи отклоняването на идеята за строителство на язовир на река Дунав при град Свищов, което би донесло значителни щети за нашата страна.

6. Председателят Балеvски използваше един специфичен свой стил на управление, който може да се отъждестви с така наречената „мека (soft) стратегия“ на управление. Този негов стил бих нарекъл „управление с добрина“. Той умееше да вижда положителното в хората и да стимулира техните творчески изяви и добри дела. Струва ми се, че част от тази „мека стратегия“ бе разведряването на обстановката чрез подходяща за случая шега и даже посочване на недъзи чрез някоя негова смешка. Към по-

добен мек и шеговит стил се придържаше и при неофициалното общуване с висши държавни служители, и, по собствените му думи, много често успяваше да постигне търсените резултати.

7. Председателят Балевски притежаваше вродена скромност и не обичаше да изтъква своите собствени научноизследователски и приложни постижения, патенти и изобретения.

Той бе награден с многобройни български оргени и отличия, както и с немалко чуждестранни. Сред тях особено място заемат: връчената му в Хамбург през 1985 г. международна награда „Кьорбер“, престижният златен медал „Рудолф Дизел“ (1990 г., Германия) и медалът „Ломоносов“ на Руската академия на науките. Известно е, че наградата „Кьорбер“ е съпроводена със специална диплома и с парично възнаграждение от 800 000 марки, които той предостава за развитие на българската наука.

Името и цялостната научноизследователска дейност на акад. А. Балевски са трайно и неотделимо свързани с развитието на металознанието и металолееенето в нашата страна през втората половина на миналото столетие, както и с многобройните предприятия, работещи по неговите методи и патенти.

От каквато и позиция да се погледне двадесетгодишното председателство на БАН от акад. А. Балевски, не може да не се забележи, че то е дълбоко белязано от неговата личност и дела. Струва ми се, че и за самия него този период бе „звездно време“ в цялостната му творческа дейност. Това е време на възход и за самата Българска академия на науките. Време, което без всякакво преувеличение може да се нарече „epoca на Балевски“ в академичната наука и практика.

Това го разбираха много негови изтъкнати колеги и приятели, когато той все още бе сред нас. На честването на 85-годишнината на акад. А. Балевски дългогодишният му приятел акад. Ростислав Каишев, каза: „Днес акад. А. Балевски е върхът на инженерната мисъл в нашата страна и не само в нашата страна, но и в световен мащаб. Той е един високо ерудирани и хуманен човек, най-изтъкнат в инженерните науки, като един най-изтъкнат хуманист, който не се страхува и в най-критичните моменти да покаже своя патриотизъм, да посочи ясният път, по който трябва да върви нашата политика по отношение на Македония, на езика и т.н.“. Разбира се, ще има и други виждания за историята на БАН през този период от време, но ми се струва, че казаното от акад. Р. Каишев винаги ще доминира и не ще избледнее в бъдеще.

И още нещо. През последното десетилетие от неговия живот му бе поднесена голяма доза незаслужена горчивина. И тогава той даде своя последен урок – не слезе до нивото на злобата, интригите и примитивните обвинения. Държа се достойно и почтено дори и към онези, които заслужаваха презрение. Само дето лицето му се изпъна и помръкна, а в очите му се появи несвойствена за тях тъга. Такъв си отиде от нас.

Акад. А. Балевски е вече в историята и на новите поколения учени и инженери им предстои да се приобщават към неговата голяма личност и значими дела. Да се надяваме, че неувяхващият оптимизъм на А. Балевски за бъдещето на нашия народ ще им помогне да преодолеем предизвикателствата пред България. Нека вярваме също така, че новите поколения българи ще уважават науката и Академията и ще я водят разумно напред, така, както умееше да прави това този мъдър дългогодишен неин ръководител.

Академик Ангел Балевски притежаваше огромен интелектуален заряд, който му позволяваше да води след себе си хора от различни обществени слоеве, да ги учи да бъдат добри и човечни. И затова българите го изпратиха в последния му път искрено, от цялата си гуша и сърце, така, както не са изпращали нито един наш сънародник в най-нови времена.

Април, 2014 г.

СПРАВКА ЗА АВТОРИТЕ

Акад. Стефан Воденичаров (1944) – машинен инженер, работи в областта на технологията на металите: изпитване на материалите, изследване на механичните им характеристики и определяне на остатъчния ресурс. Професор (1991), чл.-кор. (2004) и академик (2012). Има над 200 научни публикации и 2 монографии. Автор е на 70 патента, като 38 от тях са внедрени и се използват в над 36 страни. Голяма част от разработките му придобиват значение за развитието на националната икономика, енергетиката и отбранителната способност на страната. Зам.-директор на ИМТМ – БАН (1991 – 2007), директор БАН (2002 – 2012). Член е на редица международни организации, като Американско дружество за металургия (ASM), AIAA, ACS, ASTM и др. Член на експертни съвети на ЕС, НАТО и Международната атомна агенция; участва в изготвянето на 49 експертизи за състоянието на съоръжения от национално значение. Съпредседател на Асоциацията за отбранителна промишленост (от 2003). Носител на Почетния знак на БАН „Проф. Марин Дринов на лента“, вписан е в Златната книга на българските откриватели и изобретатели, почетен доктор е на ТУ – Варна и носител на орден „Стара планина“ I ст. Председател на Общото събрание на БАН (2008 – 2012). През 1912 г. е избран за Председател на Българската академия на науките.

Акад. Васил СзуреВ (1936) – електроинженер, професионални интереси: информатика и изкуствен интелект, дискретни системи за вземане на решения. Доктор на техническите науки (1983), професор (1984), чл.-кор. (1989). Академик на БАН (1997). Научен секретар на БАН (1978 – 1980). И. г. директор на ИТКР при БАН и Института по информационни технологии при БАН (1982 – 1992). Председател

на отделието за инженерни науки на БАН (от 2010). Член на чуждестранни академии и научни организации – СПИА, IEEE, AAAI и др. Председател на ФНТС (2001 – 2012). Има над 350 публикации и 30 патента. Вписан в почетната книга на изобретателя. Носител на Почетния знак на БАН „Проф. Марин Дринов на лента“ и на орден „Стара планина“ I ст.

I

Чл.-кор. проф. д.т.н. Минчо Хаджийски (1938) – инженер, работи в областта на математичното моделиране и управление, системи с непълна информация, компютърна интелигентност, интегрирани системи за техническа диагностика. Работи е в ХТМУ (от 1972) и ИИКТ– БАН (от 2000 г.). Автор е на 350 научни публикации, 11 монографии и учебници. Под негово ръководство са защитени 22 докторски дисертации. Той е главен редактор на сп. „Автоматика и информатика“. Ръководил е голям брой международни и национални научни проекти. Изнасял е лекции в Англия, Германия, Русия, Полша, Финландия, Гърция.

Проф. Петер Фишер-Апелт (1932) – д-р по теология. Ректор на Университета в Хамбург (1970 – 1990); от 1978 г. създава тясно сътрудничество със СУ „Св. Кл. Охридски“. Организатор е на Седмица на българската култура в Хамбург (1981). Съосновател на Международната фондация „Людмила Живкова“ – София (1982). Президент на Международната фондация „Св. св. Кирил и Методий“ (1992 – 1998), от 2002 г. е почетен президент. Носител на български награди и отличия: златен медал на БАН „Проф. Марин Дринов“ (1981), орден „Кирил и Методий“ I ст. (1981), орден „1300 години България“ (1981), орден „Магарски конник“ II ст. (1988) и I ст. (1998). Почетен доктор е на СУ „Св. Кл. Охридски“ (1994).

Акад. Янко Арсов (1934) – професор по материалознание и технология на машиностроителните материали. Работи в областите: теория на лярските процеси, планиране на експеримента в металознанието и технологията на металите, нови технологии в металолеенето и термичната обработка. Има над 150 научни труда и три монографии, както и 18 изобретения. Член е на редица международни асоциации в областта на металолеенето. Чл.-кор. (1997) и академик (2004). Почете-

мен доктор е на ТУ – Варна. Зам.-директор на Института по металознание на БАН (1968 – 1970), (1978 – 1982), (1986 – 1989) и директор (1989 – 2002). Носител на държавни отличия.

Иван Пехливанов (1926) – машинен инженер, един от първите, завършили Държавната политехника в България. Конструктор в „Машпроект“ (1951 – 1959), ръководител на Проектантския институт „Машелектропроект“ (1961 – 1969), зам.-министър в Министерството на машиностроенето (1968 – 1973), генерален директор на Научно-производствено обединение по технология на металите при БАН (1973 – 1976). Основател и председател на Българска индустриална стопанска асоциация – БИСА (1980 – 1990, днес Българска стопанска камара), като съдейства за изграждане на малки и средни предприятия.

Димитър Ляков (1943) – електроинженер, работи в областта на проектиране на предприятия от леката промишленост, организация и управление на научно-технически дейности, организация и управление на инвестиционни дейности. Ръководител на проектантска група в ИПП „Промпроект“ (1969 – 1972), експерт в столични учреждения (1972 – 1981). Помощник-председател по административни и стопански въпроси в БАН (1981 – 1992), отговарящ за проектиране, изграждане и поддържане на институтски сгради, доставка и сервиз на научна апаратура. Председател на ведомствен експертен технико-икономически съвет в системата на БАН (1986 – 1992).

II

Георги Йорданов (1934) – юрист и политик. Зам-министър председател (1979 – 1987), председател на Комитета за наука, култура и образование (1982 – 1987), министър на културата, науката и просветата (1986 – 1989). Носител на два ордена „Георги Димитров“ и на орден „13 века България“. Народен представител в VI, VII, VIII и IX Народно събрание.

Кирил Момчилов (1939) – машинен инженер, член на СБЖ и СБП. Работил е като главен инженер на ТКЗС в с. Грозден и на МТС в гр. Грудово (днес Средец) – Бургаска област, завеждал е сектор „Нова техника“ в ДСО „Агромашина“ – София. Редактор във в. „Работническо дело“ (1967 – 1984), главен редактор на в. „Машиностроител“ (1985 – 1987), коментатор във в. „Труд“ (1987 – 1991) и отговорен секретар на сп.

„ИНСО – Интелектуална собственост“ (1992 – 1993). Автор на общо 10 художествени и художествено-документални книги. Носител на международната награда за изкуства „Золотая муза“.

Ганчо Начев (1931) – инженер. Генерален Директор в Научно-производственото обединение (НПО) „Технология на металите“ при БАН (1978 – 1987), като участва активно в научноприложната, производствената и търговската дейност. Награждаван с редица държавни отличия.

III

Акад. Георги Близнаков (1920 – 2004) – химик неорганик. Работи в три основни области: кристален растеж, кинетика и катализ, и неорганичен синтез. Професор (1960). Ръководител на катедра „Обща и неорганична химия“ при Химическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (1960 – 1989). Основател и директор на Института по „Обща и неорганична химия“ при БАН (1961 – 1990). Чл.-кор. (1967) и академик на БАН (1970). Зам.-председател на БАН (1975 – 1977), главен научен секретар (1977 – 1982). Ректор на СУ „Св. Климент Охридски“ (1981 – 1985). Има над 200 научни труда и над 25 свидетелства и патенти. Чуждестранен член е на няколко академии на науките (руска, чешка и др.), почетен член на чуждестранни университети. Лауреат е на Димитровска награда.

Акад. Пантелей Зарев (1911 – 1997) – литературовед. Трудовете му са в областта на критиката, теорията и историята на българската литература. Професор (1950) и завеждащ Катедрата по теория на литературата, ректор на СУ „Св.Климент Охридски“ (1968 – 1972), един от учредителите (1948) и зам.-директор на Института за литература при БАН (1951 – 1960). Първи зам.-председател на БАН (1968 – 1988). Председател е на Съюза на българските писатели (1972 – 1979). Чл.-кор. на БАН (1951), академик (1967). Автор на монографии, на четиритомната „Панорама на българската литература“ и др. Носител на държавни отличия.

Божидар Динков (1930 – 2011) – юрист. Работи като сътрудник в отдел „Връзки с чужбина“ – БАН (1963). Съветник на Председателя на БАН (1972 – 1989). От 1989 до пенсионирането си работи в Центъра по българистика при БАН. Автор е на книгата „Етруска загадка“ (1984).

- Чл.-кор. Любомир Калев (1921 – 1996)** – машинен инженер. Преподавател във ВМЕИ – София (днес ТУ), зам.-ректор (1970 – 1972). Преподава шест дисциплини: технология на металите, технология на лелярското производство, технология на заваряването, металография, технология на изработване на заготовки, теория на заваръчните процеси и заваряемост. Автор е на 8 учебника, монографии и отделни книги, вицепрезидент на Международния институт по заваряване (1969 – 1972). Носител на орден „Кирил и Методий“ II ст. и държавна награда за създаване на нова марка стомана.
- Проф. г.т.н. Здравко Белберов (1937 – 2010)** – строителен инженер, специалност „Водно стопанство“. Основател на Института по морски изследвания и океанология при БАН (от 1984 г. Институт по океанология при БАН – Варна) и негов директор (1973 – 1999). Проектант на Научноизследователската база на Института в кв. Аспарухово – Варна и Научноизследователския полигон – Шкорпиловци. Участва в придобиването на НИК „Академик“. Носител е на национални отличия за заслуги за развитието на морската наука в България.
- Акад. Христо Даскалов (1903 – 1983)** – агроном, работи в областите на растителната генетика, селекцията и зеленчуковите култури. Завежда катедра „Зеленчукопроизводство“ при Пловдивския университет „П. Хилендарски“, ректор на Висшия селскостопански институт в Пловдив (1950 – 1952), директор на Института по генетика при БАН (1952 – 1977). Чл.-кор. на БАН (1947), академик (1952). Зам.-председател на БАН (1972 – 1982). Почетен член е на няколко чуждестранни академии на науките. Носител на множество награди. Лауреат на Димитровска награда.
- Акад. Николай Хайтов (1919 – 2000)** – писател, драматург и публицист. Член на Съюза на българските писатели (1959). Академик на БАН (1997). През 1967 г. излиза сборникът „Диви разкази“ (1967), преведен на 28 езика, вкл. китайски. Автор над 10 пиеси, 800 статии и рецензии. Председател на СБП (1993 – 1999). Носител на Димитровска награда за проза, на Националната литературна награда „Йордан Йовков“, Национална награда за литература „Иван Вазов“. По негови сценарии са създадени филмите: „Козият рог“, „Мъжки времена“, „Дърво без корен“ и др. Награден с орден „Стара планина“ (2000).
- Иван Пейковски (1935 – 2008)** – писател, журналист и краевед. Главен редактор на в. „Троянски глас“ (1967 – 1972). Директор на „Издател-

ството на Отечествения фронт (1972 – 1980). Директор на Културно-информационния център в Будапеща (1980 – 1984). Журналист е в София прес и член на Съюза на независимите български писатели. Автор на биографични и краеведски очерци. Съставител е на книгата „С академик Ангел БалеВСКИ на шега и сериозно“ (2003). Награден е с орден „Св. св. Кирил и Методий“.

IV

Ст. н. с. I ст. Ангел Балашев (1925) – машинен инженер, един от първите, завършили Държавната политехника в България. Конструктор и главен конструктор в машиностроителния завод „Струг“ (1949 – 1953). Ст. н. с. I ст. (1981). Участва в научен колектив с ръководител А. БалеВСКИ. Резултатите от направените изследвания са публикувани в „Доклади на БАН“ (1959 – 1966). Хоноруван преподавател е във ВМЕИ – София в отделение „Следдипломна квалификация“ (1961 – 1972). Зам.-председател е на НТС по машиностроене и почетен член на ФНТС.

Проф. г.т.н. Александър Желев (1937) – инженер, работи в областта на материалознанието и заваряването на металите. Хумболтов стипендиант (1974 – 1975) в гр. Аахен. Основател и първи декан на Факултета за германско инженерно образование и промишлен мениджмънт (ФаГИОПМ) към ТУ – София (1990 – 1992); ръководител на катедра „Металознание и технология на металите“ (1996 – 2000). Професор в Кил, Северна Германия (2000 – 2001) и Триер (2002 – 2003). Председател на Българския съюз по заваряване – БСЗ (1993 – 2001). Автор на общо 10 монографии и учебници, както и на отделни студии и статии.

Николай Анастасов (1933) – филолог, завършва специалност „Руска филология“ в СУ „Св. Кл. Охридски“. Работи в отдел „Международно сътрудничество“ на БАН (1958 – 1994) като завеждащ научния обмен с АН СССР, по-късно Руска академия на науките (РАН). След пенсионирането си се занимава с преводаческа дейност главно от френски език. Преводач е на: Андре Конт Спонвил и Люк Фери „Мъдростта на модерните – десет въпроса за нашето време“, Раня ал-Баз „Да си жена в Арабия“, Жан-Пол Сартр „Размисли върху еврейския въпрос“; от руски език превежда „Честният Ейб“ – биография на Абрахам Линкълн от Лев Рубинщайн и др. Активно сътрудничи с преводи в

сп. „Отечество“, с публицистични статии в актуални издания (в. Про&Анти“, „Седем“ и гр.)

Акад. Александър Александров (1938) – лесоинженер. Работи в областта горска генетика, екология и лесовъдство. Чл.-кор. (1995), академик на Евразийската академия на науките (1996), академик на БАН (2003). Работи в Горско стопанство – Цонево, Източна Стара планина (1961 – 1963), в Опитна станция по иглолистните гори – Велинград (1963 – 1966), Институт за гората (1967 – 2011). Преподава в Лесотехнически университет, в Славянския университет, във Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий“, в Центъра за обучение и научни изследвания. Има около 350 публикации, 12 монографии. Отличия: IFG, ICAF, FAAF, Почетен знак на БАН „Проф. Марин Дринов на лента“.

Цветанка Цанева (1943) – филолог. Завършва специалност „Френска филология“ в СУ „Св. Кл. Охридски (1966). Работи в Централната техническа библиотека (Френски център за научно-техническа документация) при ДКНТП (1969 – 1970). Работи като преводач в Научноизследователския институт по пътищата (1970 – 1973) към Главно управление на пътищата. От 1973 до 1992 г. е сътрудник към Президиума на БАН (секретар на Председателя на БАН, акад. А. Балевски). Работи в Централно управление на БАН (1993 – 2010).

Чл.-кор. проф. Димитър Бучков (1931) – инженер, работи в областта на фазовите и структурните промени при термична и химико-термична обработка на металите в нискотемпературна плазма, метални магнитни прахове за звуко- и видеозапис, никел-сплавни покрития и гр. Има над 140 научни публикации, автор е на учебници и отделни монографии. Има внедрени над 90 патентно защитени технологии и технологични съоръжения у нас и 53 в чужбина, предимно в САЩ, Канада, Мексико, Русия, Турция, Израел, Индонезия. Заместник-ректор по науката (1982 – 1983) и два пъти ректор на ТУ – София (1983 – 1986, 1989 – 1992); председател на Съвета за висше образование и заместник-министър на висшето образование (1986 – 89), основател и председател на Националната агенция за оценяване и акредитация (1996 – 2000). Носител на държавни награди и отличия: Лауреат на „Димитровска награда“, орден „Кирил и Методи“ I ст., почетно звание „Заслужил деятел на науката“, вписан е в Златната книга на българските откриватели и изобретатели и гр.

Марин Белоев (1939) – инженер. Създател (1966) и дългогодишен генерален директор на научно-производствена фирма Контролно-заваръчни устройства (КЗУ), София. Участва в изграждането на: АЕЦ Козлодуй, всички ТЕЦ, ВЕЦ, в т.ч. Павец Чаура, и други обекти, свързани с промишлеността. Защитена дисертация в Института по заваряване „Е. О. Патон“ в Киев (1973). Президент на КОНСОРЦИУМ КЗУ ХОЛДИНГ ГРУП. Председател (2001 – 2008) на Българския съюз по заваряване и съпредседател (от 2008). Активен член на IIW (Международен институт по заваряване) и EWF (Европейска Федерация по Заваряване). Носител на държавни награди.

Красимир Дачев (1950) – юрист. Работи в Националната космическа програма „Интеркосмос“ при БАН (1976 – 1989). Създава Група технология на металите „Академик Анжел БалеВСки“ – холдинг (1997), а по-късно и холдинг Свилоза – АД в Свищов; председател на Управителните съвети и изпълнителен директор. Член на Международната академия за космическо право – Франция и зам.председател е на Българската търговско-промишлена палата (2004 – 2009). Почетен гражданин на Свищов. Спонсор на книги и културни изяви.

V

Чл.-кор. проф. д-р Милена Цанева (1930) – литературен историк и критик в областта на българската литература след Освобождението. Дългогодишен преподавател в СУ „Св.Климент Охридски“ (1957 – 1963, 1980 – 1999). Ръководител на Катедрата по българска литература (1980 – 1993). Работи в Института за литература – БАН (1963 – 1980). Зам.-главен редактор на сп. „Литературна мисъл“ (1976 – 1990). Автор на 14 книги и множество студии и статии. Носител на Национална награда за литература „Иван Вазов“ и орден „Стара планина“ I ст.

Акад. Георги Марков (1946) – историк, специалист по съвременна история на България и Балканите, международните отношения и външната политика през XX век. Ст. н. с. I ст. (1994), директор на Института по история (1993 – 2006), чл.-кор. (2004), академик (2008). Ръководител и автор на научни проекти: Български национален въпрос (1996 – 1997), История на българите, Т.2 (1998 – 2006), Многотомна история на България (в 10 тома, т. 8 и т. 9), (1996 – 2007). Автор е на десетки монографии, както и на много студии и статии.

Проф. Орлин Загоров (1936) – философ, доктор на науките (1985), проф. (1989). Преподава философия в ТУ – София (1984 – 1992), в Славянския университет (1996 – 1999), в Международния университет в Москва (2002 – 2008); хоноруван преподавател в НБУ (2008 – 2011) и Варненски свободен университет. През 2002 г. е номиниран от Международния биографичен център (IBC) – Кеймбридж за член на Борда за международни изследвания на Американския биографичен институт (АБИ). Автор е на десетки книги, брошури, студии и статии, публикувани у нас и в чужбина. Автор на книгата с разговори „Насаме с академик Ангел Балеvски“ (2000).

Ст. н. с. Пст. Ана Райкова (1935) – историк и архивист. Работи в областта на Българското възраждане и по-специално проучва българите в Македония. Работи в Института по история при БАН (1969 – 1995). Участва в написването на сборник „Македония“ (1978). Автор е на изследването „Стефан Веркович и българите. Доклади до сръбското правителство 1868 – 1875“ (1978), съставител е на изданието „Просветното дело в Неврокоп (Гоце Делчев) и Неврокопско през Възраждането“ (1979), публикува отделни студии и статии.

Матей Шопкин (1938) – поет, завършил е строителен техникум във Велико Търново и специалност „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски (1964). Редактор във в. „Студентска трибуна“ (1963–1964), Радио София (1964 – 1967), издателство „Народна младеж“ (1968), в. „Литературен фронт“ (1968 – 1972), главен редактор на сп. „София“ (1990 – 1991) и на алманах „Янтра“ – Велико Търново (1981 – 1991). Секретар на Съюза на българските писатели по въпросите на поезията (1972 – 1984), председател на Столичния съвет за култура (1984 – 1990). Автор е на над 50 книги – поезия, публицистика и стихове за деца; съставител на шест поетични антологии. Носител е на национални литературни награди: „Пеньо Пенев“, „Иван Невянин“, „Цанко Церковски“, „Георги Джагаров“ и др. Негови стихове са преведжани на редица чужди езици.

**АКАДЕМИК БАЛЕВСКИ –
МЪДРЕЦЪТ**

Сборник със спомени

Съставителство и редакция
акад. Васил Сгурев, проф. д.ф.н. Румяна Дамянова
Коректор *Маринели Димитрова*
Художник на корицата *Ивайло Тасев*
Дизайн и предпечат *Георги Иванов*

Формат 165×230 mm
Печатни коли 16,75

Академично издателство „Проф. Марин Дринов“
Издателски център „Боян Пенев“ – Институт за литература при БАН

Печатница на Академично издателство „Проф. Марин Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 5

ISBN 978-954-322-795-2 (Академично издателство „Проф. Марин Дринов“)
ISBN 978-954-8712-92-7 (Издателски център „Боян Пенев“)